

I

UĞURLAR OLSUN

Prof. ÂFET

31 — X — 1937

Uğurlar olsun !

Otomobilin duruşu değil, fakat bu söz, atı üzerinde giden köylü kadınına bize doğru çekti.

— Yolun açık olsun ! Nerden gelip nereye gidiyorsun ?

Amazon ahfadı bu Türk köylü kadını, ata hâkim oluşunu daha çok belirtti ve otomobilin yanına yaklaştı. Konuşuyoruz. Cevap veriyor :

— Ankara'dan geliyorum. Karaoğlan'a gideceğim. Siz nereye gidiyorsunuz ?

— Biz Gerder ve Bursala diye yola çıktık. Karaoğlan ne tarafta ?

— Gerder'e giderken yolunuzun üstü. Bize de uğrayıverin ne olur, diyordu. Sizi misafir edek.. Bu dâvet o kadar istekle ve candan idi ki, ilk hedef Karaoğlan'ı tutmağa karar verdim. Bize ev sahibinin adını bildirirken, o atına yol verdi.

— Uğurlar olsun. Bizim köye gelin diye tekrarlıyordu.

Tek başına şehirden köyüne, atının üzerinde dönen Türk amazondan ayrıldık. Bu konuşma Dikmen sırtlarını inerken, Karapınar ve Kepeklişınar arasında oluyordu.

Göl başından geçtik. Moğan gölünün doğu yamaçlarını çıkıyoruz. Yol amelesi, şosedden Karaoğlan'a sapan yolu gösterdi.

Köyün uzaktan görünüşü, bana bir tarih müjdesi oldu. Çünkü köyün düzlüğüne hâkim bir tarih yığını höyük kisvesine bürünmüş, ben varım diyordu.

Yoldaki gördüğüm kadının evini, köy içinde rastladığım kimse lere soruyordum. Akkadın bizi evine aldı. Sonra da muhtarın evinde köylülerle toplandık. Muhtara sordum. İki gün evvelki Cümhuriyet bayramında ne yaptınız ?

— Şenlik ettik, bayram yaptık. Cümhuriyetin yaşına yaş kattık, Bayanım.

Bu Cümhuriyet sözü, köylünün en yeni mevzuunu ortaya koydu. Yeni yapılan okul binası. Çatırı kapayamadık. Eğitimci henüz gelmedi. Fakat başlanmış iş, bitmiş iş demektir, diye içlerinden biri sözü tamamladı. Okul köyün öteki yamacında idi. Onu gezmeden önce höyük hakkında malûmat almak istedim. Herkes bildiğini söylüyordu. Bu tepeye höyük deriz. İçinden çanaklar çıkar. Köylü kalabalığı ile höyüğün eteklerinde idik.

İhtiyar bir kadın yanıma yaklaştı :

— Buradan böndüler de çıkar, biliyon mu ? Bayan, diyordu. Böndüyü sordum.

— Çaydan bilmiyon mu, diye bir ikinci bilgisizliğimi yüzüme vurdu.

Bir de şunu öğrendim ki, kırılmadan çıkan Eti böndüsü, köylünün evinde binlerce seneden sonra, yeniden vazife görüp kırılmış.

Höyüğün yamaçlarından çıkarken, herkesin gözü bir şeyler arıyordu. Bu kalabalık faaliyet neticesinde, muhtelif devir seramik parçalarını bir araya topladık.

Höyüğün tepesindeyiz. Bazı yerlerinde ilimsiz kazmalar işlemiş, araştırmalar olmuş. Ne yazık ! Sistemsiz kazma tarihinde en büyük yarayı açabilir. Bunlardan sakınlım.

Höyük tepesinden etrafa baktım. Ufku alabildiğine açık bir görünüşte, yaygın kıvrıntılı tepeler, binlerce yılların yıprantısı altında, renk renk dalgalanıyor. Ağaç ve yeşillikten mahrum Moğan gölü, kuruyan etrafı dalgın bir uykuda. Haritada gördüğüm bir ismi telâffuz etmeden köylüye sordum. Gölün şu görünen tarafına ne derler ?

Köylü kendini çevreleyen coğrafik vaziyetin en hassas bilginidir. Hele yer isimleri onun için bir bilgi hazinesidir.

— Oraya Aras düzlüğü derler; suluk yer demektir.

Höyüğün doğusundaki yamaçlardan birini de, Virancık köyü Eğitimci işaretledi : Şemlekin harabesi.

Tarih haberlerinden, bir de köyün çeşmesi üzerinde durduk. (1308 yapılış tarihi. Tamiri, 1322).

İtir saksıları penceresinde görünen bir eve girdim. Odada sedirler döşeli değildi. Bir tarafa yığılmış yeni kadife yastıklar ve halılar. Bir düğün hazırlığı imiş. Bu yeni eşyaları soruşum, ana olan kadına göz yaşlarını döktürdü. Oğlu yeni askere gitmiş. Ayrılık acısı. Askerlik eskisi gibi değil, fakat ayrılık güç oluyor, diyordu. Babaya baktım. O ağlamıyordu. Köylüden biri :

— Ana gözden ağlar, baba özden, dedi.

Baba kendi askerlik hikâyelerini anlatıyordu. Yaşıtları da buna iştirâk ettiler. Umumî harpte, İstiklâl harbinde bilfiil bulunan bu eski askerler ağzından menkıbeler dinledik. İçlerinden biri: "Eskişehir alındıktan sonra, gün karanlığa girerken bizi esir ettiler. Biz ağlarken, o şenlik yapıyordu. Girit'te Atina'da günler geçirdik. Atatürk'ün zaferi bizi yurdumuza erdirdi. Çok şükür yaşıyoruz. .., diyordu.

Yeni yapılan okulu göstermek köylü için en büyük sevinç. O mukaddes sevince iştirâk ettik.

Gerder, Virancık köyleri, oğünkü ziyaretlerimde yer aldı. Gerderdeki bir evde, yeni gelin odasını gezdim. Çeyizlerle süslü duruyor.

Okula çıkarken Satı kadımla ahbap olduk. Onunla kolkola yürüyorduk. Cami odasındaki okuldaki sıralarda yine yanyana oturmuştuk.

— Nene, sen de okuma öğrenir misin ? dedim.

Gülerek şunları söyledi :

**Çağla iken çatadak
Hizan iken kütedek.**

Mânasını da izah ediyordu :

Ben artık ihtiyarladım, torunlarım okusun.

Ayrılırken daha çok kalamamaktan dolayı, üzüntülü idik. Yine görüşürüz vaadi, iyi bir tesir bırakıyordu.

Gerder'in değirmenine de girdik. Su, buğdayı öğütmek için kâfi geliyordu. Mavi gözlü, sarışın ihtiyar değirmenci, kapının önünde tamirle meşguldü. Bize değirmenin tekniğini de izah etti.

"Bursala .. gidemedik. Çünkü akşam olmuş ve yağmur da yağıyordu.

Karaoğlan höyüğü 1937 sonbaharında Tarih Kurumu'nun hafriyat sahası oldu. Kışın gelişi, bu işi muvakkaten tâtîl etmişti.

İlkbahardayız. Bu yerler için hafriyat mevsimi yaklaşıyor.

Ecdat belgelerini yeni Türk nesli bulacak ve dünyaya tanıttacak.

Her yeni ilerleyişimizde, yolumuz açık ve uğurlu olsun !